

Nieuws uit Lambarene

MEDEDELINGENBLAD VAN EN OVER PROF. DR. ALBERT SCHWEITZER

Van de redactie

Na enige onderbreking is het laatste nummer van deze jaargang klaargekomen. Wij hopen, dat wij de lezers niet vergeefs lang hebben laten wachten. De oorzaak van het laat verschijnen ligt in het feit, dat wij even hebben afgewacht, wat de plannen waren van dr. Schweitzer tijdens zijn laatste verblijf in Europa. Dat wij geen gegevens daarover kunnen medelen komt hiervan, dat dr. Schweitzer alle gevraagde tournee's en concerten heeft afgewezen, omdat hij zoveel mogelijk rust wilde hebben.

Mevrouw H. Oberman—Oberman, die buiten Europa op reis is, heeft tijdelijk het secretariaat van het Albert Schweitzerfonds overgedragen aan mevr. E. F. Teychiné Stakenburg—Mees.

U, die dit blad voor het eerst leest, kunt zich van regelmatige toezending verzekeren door: een bijdrage (ineens of geregeld) te storten of over te schrijven op postrekeningnummer: 916071 ten name van de penningmeester van het Albert Schweitzerfonds te Gorssel, of te storten op de rekening van het A.S.F. bij de N.V. Amsterdamsche Bank te Deventer. Hierdoor steunt men dus het Albert Schweitzerfonds, dat zich tot taak heeft gesteld gelden bijeen te brengen voor het werk van dr. Schweitzer en belangstelling te wekken voor zijn denkbeelden. Zij doet dit o.m. door het stimuleren van uitgaven, het organiseren van lezingen en voordrachten, het uitgeven van het periodiek „Nieuws uit Lambarene”.

Bijdragen welke men in het bijzonder wenst te bestemmen voor steunverlening aan het ziekenhuis te Lambarene, kunnen worden gestort op girorekening 540600 t.n.v. de penningmeester der stichting „Vrienden van het hospitaal te Lambarene” te Delft, of op de rekening van het „Vriendenfonds” bij de Amsterdamsche Bank te Delft. Het „Vriendenfonds” verzamelt gelden, die voor direct gebruik door dr. Schweitzer in aanmerking komen. Zij hebben slechts betrekking op het ziekenhuis te Lambarene. Uiteraard werken de twee stichtingen nauw samen.

Bestuursleden van de Stichting Albert Schweitzerfonds:

Ds. C. B. Burger, voorz., Stadhouderslaan 30, Utrecht.

Mevrouw H. Oberman—Oberman, secretaresse, Scheepstimmermanslaan 37, Rotterdam.

Mevr. E. F. Teychiné Stakenburg—Mees, „Klein-Schoonoord”, Westzeedijk 124, Rotterdam C.

G. Oosterwijk, penn., Bosweg 3, Gorssel (Gld.).

G. van Aardenne, Dubbeldamseweg 2, Dordrecht.

Ds. D. A. Werner, Ned. herv. pastorie, Zweeloo (Dr.).

Mr. Ph. M. Muus Jr., Kanaalweg 138, Utrecht.

Bestuursleden van de stichting: Vrienden van het hospitaal te Lambarene:

G. Oosterwijk, voorz., Bosweg 3, Gorssel (Gld.).

T. Hoekstra, secr.-penn., Oude Delft 141, Delft.

Ds. C. B. Burger, Stadhouderslaan 30, Utrecht.

Ds. D. A. Werner, Ned. herv. pastorie, Zweeloo (Dr.).

Adviserend lid van beide stichtingen:

C. J. ten Cate, Parkweg 6, Deventer.

Uitgave van de Stichting Albert Schweitzerfonds.

Verschijnt tweemaal per jaar en wordt aan de geadresseerden gratis toegezonden.

Redactie: ds. D. A. Werner, Ned. herv. pastorie te Zweeloo (Dr.).
Telefoon 05917-242.

Administratie: Uitgeverij „De Torenlaan”, aan de Torenlaan 16-24 te Assen, tel. 05920-3044 (3 lijnen).

In memoriam H el ene Schweitzer–Breslau

Nog maar juist was het vorige nummer van Nieuws uit Lambarene verschenen of wij kregen bericht, dat H el ene Schweitzer, de vrouw van Albert Schweitzer, op 1 juni was overleden. Zij was 79 jaar oud. Naar aanleiding van dit grote verlies willen wij in dit nummer nog even terugkomen op de persoon van mevrouw Schweitzer.

Slechts een week was zij terug uit Lambarene en vertoefde zij bij haar dochter en kleinkinderen in Zwitserland. Zij was erg moe: de reis had haar meer vermoeid dan anders. Maar toch kwam haar overlijden onverwachts.

In Berlijn werd H el ene Breslau geboren; toen zij elf jaar oud was, werd haar vader professor in de geschiedenis aan de universiteit te Straatsburg. In Straatsburg slaagde zij als 17-jarig meisje voor haar diploma onderwijzeres, maar het onderwijs trok haar eigenlijk niet aan. Zij trok als gouvernante naar Engeland, later naar Rusland, maar ging weldra zich toeleggen op een vorm van maatschappelijk werk. Zij werd verpleegster en kreeg de leiding van een tehuis voor zieke moeders. Toen leerde zij Albert Schweitzer kennen.

Zij zal het zijn, die het leven met hem zal delen. Zij zal hem terzijde staan en haar liefde voor hem zal vele dingen overwinnen.

Het valt niet mee de vrouw te zijn van een beroemd man. Zij echter huwde niet alleen Schweitzer maar ook zijn werk. Dat betekent een grote opoffering en een leven, dat één avontuur dreigt te worden. Ondanks haar zwakke gezondheid is zij steeds de stimulans geweest, de kracht die achter de schermen werkte. Zo vaak dr. Schweitzer verscheen in de neonletters van de publiciteit, zo weinig spraken men van haar. Haar leven van stille toewijding was haar interpretatie van de evangelische boodschap.

Zij werkte even hard als haar man, maar haar werk was een werk in de schaduw. Albert Schweitzer heeft veel aan haar te danken, zij was de eerste, die het begreep, waarom hij naar Afrika moest gaan. Zij was ook de eerste, die begreep, wat haar taak was in dit grote geheel. Zij werkte anders, deed niet wat hij deed, maar deed evenveel. Zo is deze twee-eenheid gebroken van deze mensen, wier leven heeft bestaan uit afscheid nemen van elkaar.

Op de 22e mei 1957 nam Albert Schweitzer voor het laatst afscheid van haar in de hoop op een spoedig weerzien. Het werd het laatste afscheid van haar, die het geheim van hun beider levens in zich droeg.

Mijn dochter heet Heleentje; mijn vrouw en ik hebben haar naar mevrouw Schweitzer genoemd. Wij hebben dat gedaan, omdat wij zo'n diep respect hebben voor deze vrouw. Wij hopen, dat onze dochter iets van haar grote naamgenote in zich mag hebben. Dankbaar herinneren wij ons de weinige minuten, dat wij in 1951 bij haar waren. Zij was veranderd, zij was meer gebogen dan vroeger toen ik haar eveneens mocht ontmoeten; haar haar was bijna wit..... maar haar ogen hadden dezelfde scherpste, dezelfde intense levendigheid als in vroeger dagen. „Mag ik straks een foto van u maken?” vroeg ik, toen wij bij de familie Schweitzer aan tafel zaten. „O nee, alsjeblieft niet”, was haar antwoord. Nog waagde ik een poging. „Samen met uw man dan?” „Neen,” zei ze, „want ik bederf altijd de foto's; ik ben niet fotogeniek en ik houd er niet van gefotografeerd te worden. Het gaat ook niet om mij, maar om zijn werk”, en hier wees zij op haar man. „Hij is fotogeniek en heeft er geen bezwaar tegen gefotografeerd te worden”. Ik drong niet verder aan. Ik bewaarde haar beeld in mijn geest. Het was een beeld, wellicht mooier nog dan een foto kan zijn. Het was een beeld van een eenvoudige vrouw met een kleine gestalte en een groot, warm hart, door welks aanraking men zich rijker gaat voelen.

Een vrouw, met bijna professorale bekwaamheden, die kan zeggen: Wij zijn gelukkig getrouwd en wij zijn samen oud geworden, verraadt een levenskunst, zoals maar weinigen hebben. Een huwelijksleven van een geheel andere soort. Niet zo heel vaak zijn zij bij elkaar geweest (gelukkig de laatste tijd vrij veel) maar ook wanneer zij niet bij elkaar waren, dan was daar die onzichtbare band van de gemeenschappelijke arbeid en het begrip voor de uitzonderlijk belangrijke taak voor de wereld, die dit echtpaar op zich heeft genomen. Dit volledig begrip voor elkaar maakte hun beider leven tot iets moois, tot iets waarvan zij zelf het geheim meedragen.

Eerbiedig gedenken al degenen haar, die haar hebben mogen kennen als een vrouw, in wier zwakheid kracht verborgen was.

Op het eenvoudige kerkhof te Lambarene werd haar as bijgezet naast die van zuster Emma Haussknecht. Een palmtak met een kruis geeft de plaats aan als een eerbiedige en diepzinnige hulde aan haar.

D. A. W.

Albert Schweitzerhospitaal in Haïti

Op 11 december 1954 werd de hoeksteen gelegd in Haïti van een ziekenhuis waaraan dr. Schweitzer zijn naam heeft gegeven — het enige naast Lambarene. In juni 1956 werd het voor de inheemse bevolking geopend. Het eerste jaar werden meer dan 10.000 patiënten geholpen. Het ziekenhuis heeft een medische staf van 18 mensen, terwijl 169 mensen betrokken zijn bij de technische running van het ziekenhuis.

William Mellon is de dynamische figuur, die gedreven wordt door het christelijk beginsel en hij en zijn vrouw geven al hun tijd en energie aan de humanitaire dienst aan de lijdende mens.

Het is de gedachte van de „eerbied voor het leven”, door Schweitzer zo eenvoudig in woord en daad gesteld, die ook daar in Haïti effectief wordt gedemonstreerd, duizenden kilometers verwijderd van Lambarene.

Het is een bewijs dat de eerbied voor het leven toch in deze tijd een reële macht is, die aldus gestalte krijgend, zijn invloed overal weet uit te oefenen.

Twee jonge Amerikanen, Gwen Grant Mellon en William Larimer Mellon, hebben, gedreven door Schweitzers vitalistische filosofie, een Albert Schweitzerziekenhuis gebouwd met hun eigen geld en energie.

Zij hebben het ziekenhuis gebouwd in de Artibonische vallei in centraal Haïti. Deze streek telt ruim 250.000 bewoners. Deze vallei kan, dank zij een nieuw irrigatiesysteem, een van de meest produktieve streken worden van Haïti. Gelegen op een heuvel met het uitzicht op deze vallei, ligt daar het Albert Schweitzerziekenhuis, gebouwd als dienst voor de inheemse bevolking.

U zult vragen: waarom nu juist in Haïti?

Dr. Mellon antwoordt zelf op deze vraag: „Als je werkelijk wilt helpen, dan moet je een plaats zien te vinden, waar de minste handen zijn in een gebied van de grootste nood.” In Haïti is de nood inderdaad erg groot. Ofschoon het een prachtig eiland is met veel natuurschoon, heersen er de ergste hygiënische misstanden en woekeren er de ernstigste ziekten als t.b.c. en verschillende soorten venerische ziekten. Vooral het percentage zieken onder de kinderen is verschrikkelijk hoog.

Het door Gwen Grant Mellon en William Larimer Mellon gebouwde Albert Schweitzerhospitaal.

Het ziekenhuis te Haïti is in tegenstelling met dat in Lambarene geheel ingericht met modern comfort. Ook is een groot aantal inheemsen opgeleid als verplegend personeel.

Zo is ook dit Albert Schweitzerziekenhuis te Haïti geworden tot een symbool dat de inheemsen kunnen verstaan, want zij weten nu, dat dit de weg wijst naar een gezonder en gelukkiger leven. Dit is het doel, dat nooit buiten het bereik van menselijke kracht moest liggen!

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

Mogelijkheden tot oprichting van een Albert Schweitzercomité in België

In het plaatsje Seraing bij Luik woont een arts, dr. Lafontaine, die op een reis naar Afrika in contact is gekomen met dr. Schweitzer. Hij wilde, terugkomende in België, zijn bewondering voor de dokter van Lambarene omzetten in daadwerkelijke hulp voor hem en zijn ziekenhuis. Daartoe vatte hij geheel alleen het plan op om in België een Schweitzercomité in het leven te roepen. Hij bestudeerde verschillende boeken van en over Albert Schweitzer en hield zijn eerste lezing, waarmee hij een groot succes boekte. Hij wist zijn gehoor enthousiast te maken en de eerste penningen stroomden binnen.

Toevalligerwijze hoorden wij van het streven van dr. Lafontaine in België en de penningmeester en ik besloten, daartoe gemachtigd door ons bestuur, contact met hem op te nemen, omdat wij meenden, dat er wellicht samen meer te bereiken was, dan alleen. Het eerste contact werd in oktober gelegd. Vanzelfsprekend was dit gesprek, dat wij met zijn vrouw en hem mochten hebben, een aftasten naar de mogelijkheden, een oriëntatie. Wanneer dr. Schweitzer zelf dr. Lafontaine machtigt in België een comité voor zijn werk te vestigen, dan kan er een samenwerking tot stand komen, die voor de beide landen veel vrucht kan afwerpen. Wij denken eventueel nog in de richting van de Benelux-gedachte. Natuurlijk heeft ieder land een andere aanpak nodig in verband met de aard, de levensbeschouwing en de mogelijkheden. Niettemin denkt het bestuur van het Nederlandse comité dat een samenwerking verdiepend kan werken op beide partners. Wij hopen, dat de heer dr. Lafontaine succes zal hebben in het vinden van geschikte medewerkers en bestuursleden, opdat het werk ook in België zo breed mogelijk kan worden opgezet.

Als eerste daad heeft dr. Lafontaine de Nobelprijzrede van Schweitzer en zijn oproep inzake de stopzetting van atoomproeven in grote getale doen verspreiden.

D. A. W.

Van de penningmeester

ONS NIEUWE GIRONUMMER

Mogen we onze vrienden nog even wijzen op ons nieuwe gironummer n.l.
91 60 71.

De zendingen uit Nederland worden in Lambarene gelost

ZENDING NAAR LAMBARENE

De vorige maand is per s.s. „Calais” wederom een zending naar Lambarene afgegaan.

Er zijn steeds bepaalde levensmiddelen nodig, welke wij geschikt vanuit Nederland kunnen verzenden. Zo is ook deze keer gezonden:

gedroogde groenten, gedroogde aardappelschijven, gecondenseerde melk, melkpoeder, boter en kaas. Verder 200 kg peulvruchten (gratis ter beschikking gesteld), Brinta, verder verschillende benodigdheden voor operatiekamer, keuken en voor de administratie.

Van N.V. „ORGANON” en van de Amsterdamsche Chininefabriek ontvingen wij als geschenk verschillende medicamenten, welke speciaal voor de tropen nuttig en waardevol zijn. Verder een zeer grote zending zwachtels ten behoeve van het ziekenhuis.

Wat zijn wij de vele Nederlandse dames dankbaar voor hun tijd, moeite en kosten, welke zij beschikbaar hebben gesteld voor het breien van deze zwachtels. Het is een pracht zending geworden, waarvoor wij de vele dames van deze plaats nogmaals hartelijk danken. Vooral uit Rotterdam en naaste omgeving werden grote zendingen ontvangen.

Toch willen wij aanraden, direct niet met breien van zwachtels door te gaan. Wij achten het beter, nu eerst uit Lambarene bericht af te wachten, of er na ontvangst van deze zeer grote zending, nog behoefte aan zwachtels is.

Daar alle adressen van de dames bij ons bekend zijn, zouden wij later eventueel weer een beroep op haar medewerking kunnen doen.

Wij hebben thans begrepen, dat de Nederlandse dames veel sympathie voor de persoon en het werk van dr. Schweitzer hebben en hierdoor gaarne medewerken aan het werk van barmhartigheid in Afrika.

„Wij zijn de Nederlanders dankbaar voor wat zij voor de zwarte broeders deden...”

Albert Schweitzer en de wereld

*Kinderen in
het lepradorp*

Dr. Albert Schweitzer is in oktober per boot naar Afrika vertrokken na een verblijf van drie maanden in Europa. Zijn kleindochter van 18 jaar, Monique Eckert, die hem 10 maanden in Lambarene zal helpen, is met hem meegerisd. Tevens is mademoiselle Mathilde Kottmann, een van de zeer oude getrouwe Elzassische verpleegsters wederom naar Lambarene meegegaan.

KLEURENFILM VAN ERICA ANDERSON

De grote kleurendocumentaire, die onder regie en produktie van Jerome Hill door Erica Anderson in Lambarene en Gunsbach van Schweitzer en zijn werk is gemaakt, heeft zijn première beleefd te New York op de 83e verjaardag van Albert Schweitzer en liep gedurende enige weken in New York, waar duizenden de film hebben gezien.

De Duitse kopie werd op 30 juni 1957 in een buitengewone voorstelling in Berlijn gedraaid. Nog niet zeker is, wanneer deze film, die als documentaire grote waarde heeft, in Nederland zal worden gegeven. De Stichting Albert Schweitzerfonds is bezig de zaak te onderzoeken.

Het bijzondere van de film is, dat Albert Schweitzer er zelf in optreedt en de tekst spreekt, terwijl de beelden ons meevoeren naar de Vogezen en naar zijn arbeidsveld in Lambarene.

De stukken, waarin Schweitzer als jongen optreedt worden vertolkt door een neefje van Albert Schweitzer.

Avond op de Ogowé

Bedreigde cultuur

De filosofie der 19e eeuw is de schuld van de ondergang der cultuur. Ze had de culturele gezindheid, welke in het tijdperk der verlichting bestond, niet levend weten te houden. Haar taak zou het geweest zijn, het elementaire denken over ethiek en wereldbeschouwing, dat de 18e eeuw onvoltooid nagelaten had, verder te leiden. In plaats daarvan verloor ze zich in de loop der 19e eeuw steeds meer in geleerdheid. Ze gaf de band met het in de mensen van nature aanwezige zoeken naar een wereldbeschouwing prijs en werd tot een wetenschap van de geschiedenis der filosofie. Uit historie en natuurwetenschap vormde ze zich een wereldbeschouwing. Deze toonde weinig leven en was niet in staat een culturele gezindheid gaande te houden.

Te zelfder tijd, waarin de culturele wereldbeschouwing haar kracht verloor, werd de cultuur ook materieel bedreigd. Het tijdperk der machines bracht voor de mensen bestaansverhoudingen mede, welke hun het bezit van cultuur bemoeilijkten. En wijl ze geen houvast aan een culturele wereldbeschouwing hadden, oefenden de omstandigheden, welke de cultuur belemmerden, grote invloed op hen uit, zonder dat ze er zich tegen verzetten. Als een wezen, dat overladen met werk en niet meer in staat was tot zichzelf in te keren, verviel de moderne mens tot een geestelijke onzelfstandigheid, tot veruiterlijking in allerlei opzicht, een verkeerde waardering van wat historisch en feitelijk voorhanden was, een daaruit voortkomend nationalisme en een verschrikkelijk ontbreken van humaniteit.

Het nieuwe denken moet dus weer tot die wereldbeschouwing komen, welke de idealen ener ware cultuur bevat. Als we slechts weder beginnen na te denken over ethiek en onze geestelijke verhouding tot de wereld, zijn we reeds op de weg, die van wancultuur tot cultuur terugleidt.

Cultuur definieer ik heel in het algemeen als geestelijke en stoffelijke vooruitgang op elk gebied, waarmede een ethische ontwikkeling der mensheid gepaard gaat.

Albert Schweitzer.

Kerstfeest in Lambarene

Schweitzer als godsdiensthistoricus¹⁾

Het is zeer de vraag of Schweitzer door vakgeleerden als een gezaghebbend godsdiensthistoricus zou worden erkend. Hij heeft niet de scholing gehad, die aan een geleerde de vaardigheid verleent om nieuwe vondsten te doen op dit terrein. Zo heeft hij bij gebrek aan kennis van de antieke en Oosterse talen, geen rechtstreekse toegang tot de oorspronkelijke teksten. En toch heeft hij op godsdiensthistorisch terrein het een en ander gepresteerd, dat de aandacht verdient. Want Schweitzer is zulk een grote geest, dat hij, welk vraagstuk hij ook aanpakt, altijd originele opmerkingen maakt en daardoor nieuw licht laat vallen op bekende problemen. Daar zijn blik niet vertroebeld is door mode-theorieën, ziet hij soms scherper dan de vakgeleerden. In elk geval is het steeds de moeite waard naar hem te luisteren. En ook al mogen zijn godsdiensthistorische beschouwingen aanvechtbaar zijn, zij blijven boeiend, omdat daarin het hart klopt van een man, die de godsdienstgeschiedenis niet beoefent als een wetenschappelijke sport, maar uit een innerlijke noodzaak, omdat hij worstelt met de centrale vraagstukken van leven, wereld en cultuur. Wie Schweitzer enigszins kent, kan het motief van zijn godsdiensthistorische belangstelling gemakkelijk raden. Het is zijn cultuurfilosofische preoccupatie. Het is aan ingewijden niet onbekend, dat Schweitzer zwaar heeft geworsteld met de vraag naar een bevredigende levens- en wereldbeschouwing, die zin geeft aan onze cultuurarbeid. Hij is daarbij een van de weinigen, die dit vraagstuk in mondiale proporties ziet. De meeste cultuurfilosofische studies houden zich alleen bezig met de Westeuropese beschaving. Zij beschrijven de eenheidscultuur van de middeleeuwen, sporen de factoren op, die sinds de Renaissance en de Verlichting de ontbinding van deze eenheid bewerkten, schetsen het proces van de onttakeling in de loop der eeuwen, speciaal de zogenaamde secularisering, die in de 19e en 20e eeuw steeds verder voortvreet en bieden tenslotte enkele voorschriften ter remedie van de cultuureuvelen aan. Deze exposé's zijn eenzijdig gericht op de lotgevallen van de Westerse cultuur.

Nu valt het niet te ontkennen, dat de geschiedenis van deze beschaving een betekenis heeft, die verre uitgaat boven het lokale belang van de Westerse landen, die slechts een klein segment van de wereldkaart beslaan. Want het Westen heeft politiek, cultureel, economisch en geestelijk eeuwen lang de wereld beheerst. Die tijd is echter voorbij. West-Europa geeft de toon niet meer aan. Amerika heeft de leidersrol overgenomen. De Oosterse landen, China, India, Pakistan, zijn in opkomst en zullen zich meer en meer laten gelden. De beslissende gebeurtenissen zullen in de toekomst eerder rondom de Grote Oceaan en de Stille Zuidzee vallen dan in het bekken van de Atlantische Oceaan. Het gistingsproces der cultuur vindt in het Oosten evenzeer en misschien nog in heftiger mate plaats dan in het Westen. In elk geval moet men heel zeker zijn ogen ook naar het Oosten richten om het cultuurprobleem in zijn volle omvang te kunnen overzien. Schweitzer heeft dit begrepen. Zijn blik omspannt de aarde. Hij begrijpt, dat christenen alleen de vragen van de heersende cultuurcrisis niet kunnen oplossen. Hij begeert een gesprek van Oost en West over deze kwesties. Daarom heeft hij een berg lectuur doorgevoerd om op de hoogte te komen van de tendenties van het Voorindische denken. Uit deze bemoeienis werd tevens een knappe vergelijking van het christendom met de wereldgodsdiensten geboren. Het zal weldra blijken, dat het grondpatroon van beide geschriften de cultuurfilosofische visie is, die wij reeds kennen. Het vraagstuk van de verhouding van het christendom tot de godsdiensten der aarde houdt de geesten telkens weer bezig. Geen wonder. De godsdienstige mens vindt het vanzelfsprekend, dat er maar één waarheid is, n.l. die, welke hij in

het geloof ontvangen heeft. Tot zijn verbazing moet hij echter constateren, dat er een veelheid van godsdiensten bestaat, waarin God op zulk een verschillende wijze wordt voorgesteld en aanbeden, dat deze uitspraken met elkaar in strijd komen. Hoe moet hij deze verscheidenheid van godsdienstig inzicht verklaren? Is slechts één godsdienst waar en berusten de andere op leugen en zelfbedrog? Of hebben zij alle deel aan de waarheid? Zo ja, hoe moet men dan hun onderlinge verhouding begrijpen? Deze vragen kan men alleen oplossen, wanneer men over een behoorlijke dosis zakelijke kennis beschikt. Deze kennis verschaft de godsdienstgeschiedenis. Zij doet meer. Al spreekt zij geen oordeel uit over het waarheidsgehalte der godsdiensten, zij verstaat de kunst, van de niet-christelijke godsdiensten zulk een schoon beeld te ontwerpen, dat het uiterst moeilijk wordt te beweren, dat deze vroomheid geheel op illusie berust. Daarmee wordt de vraag naar de verhouding van het christendom tot de andere godsdiensten dubbel klemmend. Goed beschouwd is dit een tweeledig vraagstuk. Het gaat om de vraag, welke invloed de godsdiensten der oudheid hebben gehad op het jonge christendom én om de kwestie van de verhouding van het huidige christendom tot de contemporaine wereldgodsdiensten. Aldus heeft Schweitzer het probleem dan ook gezien. In de studie, aan dit onderwerp gewijd, begint hij allerlei bekende theorieën onder de loep te nemen, die het christendom willen herleiden uit de vroomheid van de Grieks-Romeinse wereld uit het begin van onze tijdrekening. Sommigen beweren, dat achter de evangeliën de mythe ligt van de stervende en herlevende verlosser-God. Anderen houden het ervoor, dat Paulus, die vervuld was van de vroomheid der hellenistische mysterie-godsdiensten, als de eigenlijke stichter van het christendom moet worden beschouwd. Schweitzer toont aan, dat deze voorstelling van zaken niet juist kan zijn, omdat er een duidelijk kwaliteitsverschil is tussen de gedachtenwereld van het christendom en die van genoemde hellenistische mysteriediensten, waarin goden als Mithras, Cybele en Isis werden vereerd. In deze laatste godsdiensten ontbreekt het ethische moment, uitgezonderd in de Mithrasdienst. Het kardinale verschil is echter, dat de hellenistische godsdiensten verlossing willen bieden aan de ziel van de enkeling, die in de stof gevangen zit, terwijl het evangelie de komst van het Godsrijk op aarde predikt. Het christendom en de hellenistische vroomheid zijn beide pessimistisch. De laatste is pessimistisch zonder meer. Door het christelijk pessimisme lopen optimistische aderen, omdat het de transformatie van deze wereld verwacht. Dat berust op het geloof in een levende God en vindt zijn resultante in een krachtige ethiek.

Nadat Schweitzer de oorspronkelijkheid van het christendom in het licht heeft gesteld, betoogt hij, dat de godsdienst van Zarathoestra, de islam en het jodendom voor een confrontatie met het christendom niet in aanmerking komen. De godsdienst van Zarathoestra is zo goed als uitgestorven. De islam bezit geen geestelijke originaliteit, omdat hij ten dele ontstond onder de inwerking van joodse en christelijke ideeën. Uit het jodendom heeft het christendom de meest vitale elementen overgenomen en verder ontwikkeld. Voor vergelijking komen dus alleen in aanmerking het brahmanisme, het boeddhisme, het hindoeïsme en de Chinese godsdienst van de denkers Laotse en Confucius. Nu merkt Schweitzer op, dat er in de drie grondbeginselen der hogere godsdiensten drie contrasten zijn, n.l. tussen optimistisch en pessimistisch, tussen monistisch en dualistisch en tussen ethisch en minder ethisch.

Wanneer men de genoemde godsdiensten beoordeelt naar deze criteria, komt men tot de volgende karakteristiek: het brahmanisme en het boeddhisme zijn beide monistisch en pessimistisch, met een gemis aan ethisch besef. Het hindoeïsme is een polytheïsme, dat het verlangen in zich draagt, een ethisch monotheïsme te worden,

zoals dit o.a. spreekt uit het beroemde gedicht, de Bhagavadgita, d.i. de zang van den Hogen, n.l. God als Heer. Doch het hindoeïsme waagt het niet de beslissende stap te doen. De Chinese vroomheid is monistisch en optimistisch met een sterke ethische belangstelling. Alle godsdiensten van het Oosten hebben dit gemeen, dat zij logisch zijn, dat zij er aanspraak op maken, de raadsele van het bestaan te kunnen verklaren en dat zij daarom een monistisch denksysteem ontwerpen. Het evangelie van Jezus is dualistisch, omdat het een kloof ziet gapen tussen de geboden van de liefde en het zijn van deze wereld; het is naïef en onlogisch, omdat het het geloof in een persoonlijke liefderijke God poneert, zonder er zich om te bekommeren of dit redelijk te rechtvaardigen is; het is pessimistisch, in zoverre als het oog heeft voor de onvolmaaktheid en het lijden van deze wereld en toch ook weer optimistisch, omdat het deze wereld niet prijsgeeft, maar geloof in heiliging van het mensenbestaan. In zijn dualisme, zijn naïviteit, en zijn mengeling van pessimisme en optimisme steken de uitzonderlijkheid en de kracht van het christendom. Het verlost de mensen niet door logische mystiek, maar door een ethische mystiek, door eenswillendheid met God, die zich aan onze geest openbaart.

Aan de aandachtige lezer zal het niet ontgaan zijn, dat Schweitzers denken telkens weer cirkelt rondom enkele vragen, die hem geweldig bezighouden. Dat zijn de vragen van de verhouding van wereldontkenning en wereldaanvaarding én van het verband van mystiek en ethiek. Hij heeft zich meer klaarheid in dezen verschaft door een vergelijking van het Westerse en het Voorindische denken in een boek, getiteld „De wereldbeschouwing der Indische denkers, Mystiek en Ethiek”. Dit boek werkt een onderdeel van de stellingen die hij verdedigde, nader uit. Grondig als hij is, heeft Schweitzer er een overzicht over de geschiedenis van het gehele Voorindische denken van gemaakt. Het is inderdaad een magistraal betoog geworden, waarin de schrijver in 200 bladzijden een evenwichtig gebouwde en glasheldere weergave schenkt van de hoofdstromingen van het fijn vertakte denken van Voor-Indië, dat zich over minstens 3000 jaren uitstrekt. Men verwachtte echter niet een volledig en objectief beeld van de Voorindische godsdiensten, naar hun cultuur, mythologie en theologie. Met forse hand trekt Schweitzer één lijn, die hem belangrijk voorkomt: die van de relatie, die de Voorindiërs in verschillende perioden hebben gelegd tussen mystiek en ethiek.

Prof. dr. C. J. Bleeker.

1) uit „Hoofdfiguren van het menselijk denken”, uitg. Born, Assen.

★ ★ ★ ★ ★

Het gironummer van de penningmeester van het Albert Schweitzerfonds is veranderd. Giften ten bate van het fonds kunnen gestort worden op gironummer 916071 t.n.v. de penningmeester van het Alb. Schweitzerfonds te Gorssel.

Men houde hiermee rekening!

BOEKEN- PLANK

Albert Schweitzer, Nobelprijs voor de vrede.

Jaquelyn Berrill heeft de literatuur rondom Albert Schweitzer verrijkt met een nieuw boek. Op zichzelf een waagstuk om over deze persoon, over wie reeds zoveel op zulke verschillende manieren is geschreven, een levensbeschrijving te geven, waarin als noviteit Schweitzers verblijf in Oslo ter gelegenheid van het uitreiken van de aan Schweitzer toegekende Nobelprijs is beschreven. Maar dit waagstuk is geslaagd. Dit boek kan, naar onze mening, de zware toets der vergelijking op internationaal niveau doorstaan.

Wanneer wij het boek lezen, vallen ons aangaande de schrijfster, die vóór haar huwelijk een belangrijke plaats heeft ingenomen in het Amerikaanse jeugdwerk der Y.W.C.A., twee dingen op: Jaquelyn Berrill is een buitengewoon intelligente vrouw, die haar boek niet eerder geschreven heeft dan nadat zij een grondige studie van Schweitzer heeft gemaakt en ten tweede: zij kan schrijven, haar stijl is mooi en vloeiend en uitstekend vertaald door mevrouw mr. G. J. Brevet—Hoe-tink. Dit maakt het boek tot een belangrijke bijdrage in de literatuur rondom Schweitzer. De auteur schreef haar boek uit de eerste hand en niet naar courantenartikelen; dat maakt, dat zij in staat is gebleken een waarachtig beeld te geven van de man van Lambarene. Haar intelligentie verbiedt haar, van dit leven een zoetsappig en teatraal verhaal te maken; zij heeft voldoende afstand genomen, hetgeen vooral blijkt uit het kleine, maar zeer fijnzinnig geschreven laatste hoofdstuk: de betekenis van Albert Schweitzer.

Wij weten niet of de schrijfster Albert Schweitzer persoonlijk kent, maar de wijze waarop zij de biografische data weet te geven, verradt dat er in ieder geval een innerlijke ontmoeting heeft plaatsgehad, die het boek ver uitheft boven de louter biografische gegevens.

Het boek, dat op fraaie wijze is uitgegeven bij Boekencentrum N.V. te Amsterdam, is geïllustreerd met enige goede foto's en met stijlvolle gravures van de schrijfster zelf. De prijs is f 7.90.

Het motto van het boek is: een boek voor jonge mensen en ouderen, die jong van hart zijn gebleven, zoals Schweitzer zelf, een motto waarbij wij ons gaarne willen aansluiten.

Nog enkele berichten

DR. SCHWEITZER ONDERSCHIEDEN

Op maandag 11 november kreeg dr. Schweitzer een vredesprijs, die kortgeleden is ingesteld door de Beierse vereniging van oorlogsslachtoffers. Schweitzer kreeg deze prijs — groot 10.000 Mark (ongeveer f 8700.—) — voor zijn werk ter bevordering van de vreedzame samenleving onder de mensen.

Een boodschap van Schweitzer werd voor-gelezen, waarin werd gezegd, dat de tegenstanders van de kernproeven de moed niet moeten verliezen, hoewel de toestand op het gebied van de ontwapening op het ogenblik niet gunstig is.

WANDTAPIJT VOOR ALBERT SCHWEITZER

Om het ziekenhuis van dr. Albert Schweitzer in Frans Equatoriaal-Afrika enigszins op te vrolijken zijn vijf meisjes van 10 jaar uit de Duitse havenstad Lübeck begonnen met het vervaardigen van een wandtapijt. Enige tijd geleden is het wandtapijt naar Lambarene gestuurd.

De redactie verzoekt beleefd geen gelden, die voor het werk van dr. Schweitzer bestemd zijn, op haar gironummer over te maken, aangezien dit een dubbele administratie en bovendien vertraging met zich medebrengt. Gireer dus uw gave alleen op de gironummers van de beide fondsen!

Albert Schweitzerfonds 916071 te Gorssel.

Vrienden van het hospitaal 540600 te Delft.

(Zie verder op redactiepagina).

Met Albert Schweitzer het jaar rond

Door het grote succes van de Albert Schweitzerkalender 1955 aangemoedigd, besloot het Albert Schweitzerfonds ook voor 1956 een kalender te doen verschijnen. Ook deze kalender mocht grote waardering genieten, zodat het Albert Schweitzerfonds besloot, voor 1957 weer een kalender samen te stellen. Het Schweitzerfonds verheugt zich in het feit, dat deze kalender zich langzamerhand een vaste plaats gaat veroveren. Daarom is het fonds teleurgesteld dat voor 1958 geen Albert Schweitzerkalender als vorige jaren uitgegeven is kunnen worden door het niet tijdig gereedkomen van Amerikaans fotomateriaal vanuit Lambarene. Het verheugt er zich echter over, dat de Uitgeverij „De Torenlaan” aan de Torenlaan 16-24 te Assen, ogenblikkelijk een citatenkalender, bevattende citaten voor elke dag uit de werken van prof. dr. Albert Schweitzer en getiteld „Met Albert Schweitzer het jaar rond” ervoor in de plaats heeft gesteld.

Het is een weekkalender, de linkse helft van het kalendarium is voorzien van tekst, ontleend dus aan de door Albert Schweitzer geschreven boeken, verzorgd door de heer H. Icke te 's-Gravenhage. De rechtse helft biedt gelegenheid tot het maken van notities. De data van de dagen der week bevinden zich in het midden, zodanig dat de kalender langer dan één jaar een wekenteller van betekenis is.

Bestellingen op de kalender kunnen dadelijk worden gedaan. De aflevering geschiedt vóór 25 december 1957.

Degenen, die de kalender nú bestellen, betalen f 3.—. Na 25 december 1957 f 3.25. Het geld te storten op gironummer 871786 ten name van de Uitgeverij „De Torenlaan” te Assen onder vermelding van de woorden „Met Albert Schweitzer het jaar rond”.

De netto-opbrengst van deze kalender komt wederom ten goede aan het Albert Schweitzerfonds.

Lezers van het „Nieuws uit Lambarene”, bestelt deze kalender en *doet het omgaand*.

Ondergetekende .....

(naam en voornaam)

wonende ..... te .....

(straat en huisnummer)

(woonplaats)

verzoekt toezending van ..... exemplaar (exemplaren) van de kalender „Met Albert Schweitzer het jaar rond”. Het verschuldigde bedrag is heden aan de uitgeverij overgemaakt.

Handtekening

Bij de uitgeverij „DE TORENLAAN” aan de Torenlaan 16-24 te Assen zijn verschenen:

MET ALBERT SCHWEITZER HET JAAR ROND

Een weekkalender voor 1958, bevattende door H. Icke verzorgde citaten voor iedere dag uit het werk van prof. dr. Albert Schweitzer. Formaat 15 x 24 cm, met gelegenheid voor het aanbrengen van notities. Prijs f 3.25.

★

WIJSHEID UIT HET OERWOUD

Een door de heer H. Icke verzamelde bundel citaten uit de werken van prof. dr. Albert Schweitzer, met een voorwoord van ds. C. B. Burger te Utrecht.

Het boekje bevat op de linkerpagina de teksten, op de rechterpagina is ruimte gelaten voor het aanbrengen van notities per dag. Formaat 10.5 x 14 cm, gebonden in geheel linnen band. Prijs f 3.90

ALBERT SCHWEITZER, DE OERWOUDDOKTER VAN LAMBARENE

door mevr. Marie Woytt—Secretan
Tweede druk

Een boeiende roman over leven en werk van Albert Schweitzer in Europa en Afrika, doorspekt met originele wetenswaardigheden, geschreven door iemand die hem als verpleegster ter zijde heeft gestaan en hem door haar huwelijk tot een familielid werd.

Een boek voor jong en oud.
Formaat 16.5 x 22.5 cm, omvang 188 blz., fraai geïllustreerd. Gebonden in geheel linnen band. Prijs f 4.90

★

ALBERT SCHWEITZER, EEN STRIJDER VOOR DE WARE MENSELIJKHEID

door ds. D. A. Werner

Ds. Werner geeft in dit boekje kort maar krachtig de voornaamste eigenschappen weer van het genie dat Schweitzer ongetwijfeld is. Zijn veelzijdig talent als godgeleerde, musicus en dokter stelde hij volledig in dienst van zijn medemens, en wel van de meest verlaten medemens in de rimboe. Scherp laat de schrijver ook uitkomen dat Schweitzers gaan naar Afrika geenszins een vlucht is van een mens, die op een hoogtepunt van zijn carrière levend, alleen nog maar gedesilluseerd kan worden. Een goede levensschets.

Formaat 13 x 19 cm, omvang 44 blz. gekartonneerd. Prijs f 1.90

Bestel deze uitgaven over Albert Schweitzer bij uw boekhandelaar of rechtstreeks bij de uitgeefster: Uitgeverij „De Torenlaan” aan de Torenlaan 16-24 te Assen.

Enrico Ramondo in z'n piroque op de Ogowé.

.....

*De redactie van het Nieuws uit Lambarene
wenst de lezers
een goed kerstfeest en een gelukkig nieuwjaar*

.....